

מסוכנות מינית, מסוגלות לעמוד לדין ואחריות פלילית של עברייני מין עם מוגבלות שכלית

ד"ר הלא משרקי

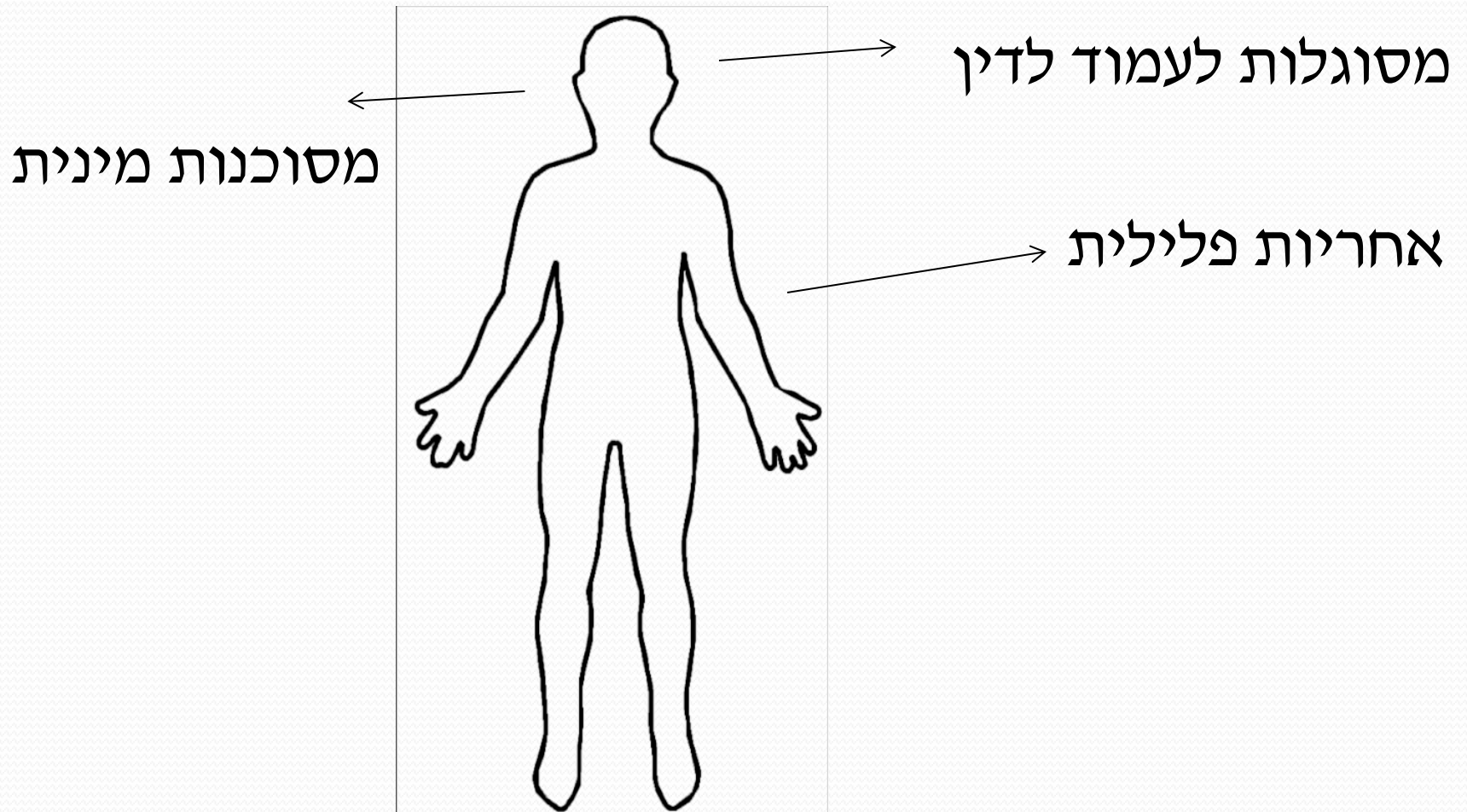
22/06/2016

משתתפים ומידע ארכיוני

- המחקר התמקד בתיקי הארכיון של כלל אוכלוסיית עברייני המין המבוגרים, עם מוגבלות שכלית או גבוליים, אשר הושמו בחלופת מעון נעול (כהגדרתו בסעיף 1 לחוק הסעד (טיפול במפגרים), התשכ"ט-1969).
- בתיקים מתועדים פרטיהם של עברייני מין שהושמו במעון נעול לצורך מעצר, מאסר או הסתכלות מאז 1975 ועד ראשית 2013, ושהטיפול בעניינם תם מבחינה משפטית ($N=126$).

שכיחות	המשתנה	קטגוריה
80.2%	סטטוס משפחתי – רווק	מאפייני רקע
67%	תעסוקה – ללא	
63%	השכלה – בתי ספר לחינוך מיוחד ללא השכלה	
18%		
70.7%	תפקוד משפחתי – לקוי	
25%	מצב סוציו-אקונומי – נמוך	
73.8%	קיומן של הפרעות התנהגות	
32%	קיומן של הפרעות נפשיות	
40%	טיפול על ידי המערכת הפסיכיאטרית ו/או נטילת טיפול הרגעי	
57.8%	התרחשות בקהילה	מאפייני העבירה
34.5%	בית הפוגע	
4.3%	מסגרת מוסדית	
73%	עבירות מין מסוג מעשים מגונים	
67.5%	קורבן קטין	
22.8%	פגיעה כלפי חסר ישע	
52%	קורבן זר לתוקף	

סוגיות מרכזיות

המודל המדעי- המודל הקליני

- להשוואה בין המודל המדעי למוסכמות ולתובנות הקליניות, נסקרו הפרמטרים המנחים את אנשי המקצוע בקבלת החלטותיהם, תוך התייחסות לכלי המחקר האקטואריים הבאים: CAST-MR (Everington & Luckasson, 1992), המעריך את ה-**מסוגלות לעמוד לדין** ;
- R-CRAS (Rogers, 1984) המיועד לקביעת **האחריות הפלילית** ;
- ARMIDILO-S (Boer, Tough & Haaven, 2004), המיועד להערכת **המסוכנות המינית**.

מסוגלות לעמוד לדין, איד?

- (א) האם הנאשם מסוגל לתקשר עם עורך דינו באופן בסיסי, למסור לו את גרסתו ולייפות את כוחו;
- (ב) האם מבין את ההליך המשפטי באופן בסיסי, כלומר – הוא מודע להימצאותו באולם בית המשפט, מזהה בעלי התפקידים, מבין את תפקידם האישומים כנגדו;
- (ג) האם מבין את העדויות באופן בסיסי ומסוגל לזהות האם הן משרתות את טובתו או פועלות נגדו קרי – האם האדם הנמצא על גבי דוכן העדים מסייע לו להוכיח את חפותו או דווקא מסייע בהרשעתו.

מסוגלות לעמוד לדין- ממצאים

- הממצאים העלו כי בפועל, 25 גורמים מתוך 49 הגורמים המרכיבים את כלי ההערכה CAST-MR, לא צוינו בשום חוות דעת. נמצא גם, שגורמים רבים נוספים צוינו בחוות דעת בודדות בלבד.
- מספר הגורמים שאליהם כן הייתה התייחסות בחוות הדעת נע בין 0 ל-13. בממוצע, יש בחוות הדעת התייחסות ל-5.9 גורמים בלבד.
- בוועדות האבחון ניתנת התייחסות מצומצמת ושטחית למגוון בעלי התפקידים הפועלים בזירה המשפטית.
- תהליך קבלת החלטות המביא בחשבון את יכולתו של הנאשם לסייע לעורך הדין שלו בהגנה עליו ולייפות את כוחו כלל אינו בא לידי ביטוי בוועדות האבחון.

אחריות פלילית

- הספרות המשפטית והפסיקה, עסקו רבות באחריות הפלילית של חולי נפש. לא כך בעניין הלקויים בשכלם.
- למרות ההבחנה הברורה בין פיגור שכלי למחלת נפש, לא הבדילו רוב שיטות המשפט בין השניים ואותו פטור חל על שניהם.
- סעיף 34ח לחוק העונשין קובע את יסודותיה של הגנת אי השפיות כדלקמן:
"לא יישא אדם ב'אחריות פלילית' למעשה שעשה אם, בשעת המעשה, בשל מחלה שפגעה ברוחו או בשל ליקוי בכושרו השכלי, היה
(1) חסר יכולת של ממש להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו;
או
(2) (2) להימנע מעשיית המעשה".

אחריות פלילית- ממצאים

- רוב חוות הדעת אינן מתייחסות למרבית המרכיבים הנכללים בכלי ההערכה R-CRAS. מספר הגורמים שאליהם התייחסו חוות הדעת השונות נע בין 3 ל-19. בממוצע, יש בחוות הדעת התייחסות ל-10.9 גורמים.
- בוועדות האבחון לא הייתה התייחסות ספציפית לזמן ביצוע העבירה. ככל הנראה ההנחה היא שברוב המקרים מצבו של האדם הינו סטטי.
- הפרוטוקול של ועדת האבחון מתייחס באופן כללי לאישיות הפרט, לתכונותיו, למערכות יחסים, לרקע הכללי שלו וכד'. מידע זה מתאר את מצבו של האדם בעת האבחון וההערכה, ולא בזמן ביצע העבירה.
- מחקר זה מתבסס על חומר כתוב בלבד. לעתים לא ברור התהליך המוביל ועדת אבחון להחלטה המתקבלת בתום דיוניה. בנוסף, אין התייחסות ראויה של ועדות אבחון לפרטי העבירה ולמשמעויותיה בעיני הנאשם העומד לפניהן.

בתי משפט מאמצים החלטות ועדות האבחון

- קיימת התאמה כמעט מלאה בין ההחלטות שמקבלות ועדות אבחון בסוגיות המסוגלות לעמוד לדין והאחריות הפלילית לבין החלטות של בתי משפט.
- מפגר ← לא מסוגל לעמוד לדין ואינו נושא באחריות פלילית
גבולי ← מסוגל לעמוד לדין ונושא באחריות פלילית
- במחקר זה נמצא כי 55.3% מהנבדקים היו מסוגלים לעמוד לדין. על-פי החלטותיהן של ועדות האבחון, 55.7% מהנבדקים היו אחראים פלילית.

מסוכנות מינית

- מטרת הערכת המסוכנות והסמכויות המוקנות למעריך המסוכנות מעוגנות בחוק ההגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין, התשס"ו-2006. החוק נועד: "להגן על הציבור מפני ביצוע עבירות מין, על ידי ביצוע הערכות מסוכנות לגבי עברייני מין בשלבים השונים של ההליך המשפטי, וכן ביצוע פיקוח ומעקב ושיקום מונע לעבריינים כאמור, והכל לשם מניעת ביצוע עבירות מין חוזרות".

מסוכנות מינית- המצב בארץ

- פקטורים סטטיים: קשורים לעברו של האדם ולפנומנולוגיה של עבירותיו- לא משתנים עם הזמן.
- פקטורים דינמיים (יציב, אקוטי): עשויים להשתנות בחלוף הזמן או כתוצאה מהתערבות טיפולית.
- פקטורים המזוהים כמעלי מסוכנות: גיל צעיר של הפוגע, קורבן זר, מקום ציבורי, ללא רצף תעסוקת, ללא קשר זוגי יציב לפחות של שנתיים ועוד.
- ליקויים: דיוק השיטה; טעות חיובית/שלילית

מסוכנות מינית

- ממצאי המחקר מלמדים כי מרבית הנבדקים שהופנו להערכת מסוכנות מינית לטווח הארוך הוערכו כבעלי רמת מסוכנות גבוהה לרצידיביזם מיני.
- בישראל נעשה כיום שימוש בהערכות מסוכנות המיושמות על עברייני מין מהזרם הכללי גם כדי לבדוק את רמת המסוכנות של אוכלוסיית עברייני המין המוגבלים בשכלם/הגבוליים.
- מאפייניהם האישיים של המוגבלים בשכלם, הלקות השכלית שמצמצמת את יכולתם להבין את השלכות מעשיהם, מהותם וחומרתם, קשייהם בהפקת תובנות טיפוליות, יכולתם המוגבלת לשיתוף פעולה, אי ידיעת החוק וחוסר בידע מיני, אינם מאפשרים קבלת מענים לשאלות רבות. מסיבה זו רמת המסוכנות המינית שלהם, אם היא נבחנת בכלי ההערכה המקובלים, עולה מלאכותית.

מקוֹרֵי שְׁפִירָה מְעֻנֵיין..

הַפֶּלֶא